

Kuluttajaliiton sote-katsaus

– ajankohtaisia uutisia
ja tuoreita ratkaisukäytäntöjä
sote-sektorilta

3/2026

KULUTTAJALIITTO
KONSUMENTFÖRBUNDET

Kuluttajaliiton sote-katsaus 3/2026

Kuluttajaliiton koostama sote-katsaus esittelee tärkeimpiä ajankohtaisia uutisia sote-sektorilta. Katsauksesta löydät myös mielenkiintoisia oikeudellisia ratkaisuja sosiaali- ja terveydenhuollon kentältä.

Sote-katsaus ilmestyy neljä kertaa vuodessa ja se julkaistaan Kuluttajaliiton verkkosivuilla. Voit tilata katsauksen sähköpostiisi liittymällä postituslistalle: <https://bit.ly/sotekatsaus>.

Tässä katsauksessa:

- Sote-aiheiset seminaarit herättelivät keskustelua elämänlaadusta ja vaikuttavuudesta
- STM selvitti ruotsinkielisten sote-palveluiden toteutumista
- Mielenkiintoinen selvitys OmaKannasta – potilastiedot voivat loukata
- Mieli-pidekirjoitus: Potilaan pitää tietää, mitä hoitoa hän voi saada
- Blogi: Pieni lakimuutos, suuri parannus potilaiden oikeuksiin
- Voiko potilas varautua sairastumiseen ja terveydenhuollon poikkeustilanteisiin?
- Tiesitkö tätä hammashoidon ja proteesien virhetilanteista?
- Millaisia apteekkipalveluja lääkkeiden käyttäjät kaipaavat tulevaisuudessa? Osallistu Teams-työpajaan 28.10.!
- Sote-aiheista lyhyesti
- Kuluttajaliiton antamat sote-aiheiset lausunnot 24.6.–30.9.2026
- Potilasoikeusneuvonta

KULUTTAJALIITTO
KONSUMENTFÖRBUNDET

Kuluttajaliitto ry

Ritarikatu 1 B, 00170 Helsinki | +35840 92 33 850 | info@kuluttajaliitto.fi | www.kuluttajaliitto.fi

Sote-aiheiset seminaarit herättelivät keskustelua elämänlaadusta ja vaikuttavuudesta

Alkusyksyllä järjestettiin useita mielenkiintoisia sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevia seminaareja. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta ETENE järjesti elokuun lopussa itsemääräämisoikeutta koskevan seminaarin Katajanokan kasinolla. Upeissa puitteissa järjestetyssä seminaarissa olivat puhumassa mm. piispa **Mari Leppänen** sekä loppukeväästä tehtävässään aloittanut arkkiatri **Päivi Hietanen**, jotka molemmat pitivät herätteleviä puheenvuorot iäkkäiden arvostamiseen ja elämän loppusuoraan liittyen. Arkkiatrin puheenvuorossa nostettiin erityisesti esiin, kuinka elämän laatua tulisi huomioida hoitoratkaisuja miettiessä.

Seminaarissa esiteltiin myös itsemääräämisoikeuden tukemisen työkirja, joka sisältää erityisesti ammattilaisille suunnattua tietoa ja ohjeita itsemääräämisoikeuteen kohdistuviin rahoitustoimenpiteisiin ja itsemääräämisoikeuden turvaamiseen liittyen. Suomessa on ollut pitkään puutteita itsemääräämisoikeuteen kohdistuvassa lainsäädännössä, ja työkirja yrittää omalta osaltaan antaa vaikeassa lainsäädännön puutetilanteessa joitain juridisia neuvoja ja tietoa ammattilaisille. Kuluttajaliiton juristi **Julia Lumijärvi** nosti seminaarissa esiin, kuinka myös potilaat hyötyvät työkirjasta ja olisi hyvä, jos siitä olisi esimerkiksi jonkinlainen potilaille suunnattu tiivistys. Sosiaali- ja terveysministeriön nettisivuille päivitetään myöhemmin tarkempaa tietoa työkirjan julkaisuajankohdasta.

Kansallinen vaikuttavuusseminaari järjestettiin syyskuun alussa Paasitornissa. Tilaisuuden järjestivät sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö, Vaikuttavuusseura ry, THL sekä Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus. Tilaisuudessa käsiteltiin sosiaali- ja terveydenhuollon vaikuttavuutta eri näkökulmista ja puhuttiin mm. siitä, kuinka vaikuttavuus nousee koko ajan yhä suuremmaksi tekijäksi sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnassa. Puheenvuoroissa viitattiin myös juuri eduskunnassa käsiteltävänä olevaan palveluvalikoiman periaatteita koskevaan lainsäädäntöön.

Mikä ihmeen arkkiatri?

Arkkiatri on korkein lääkärielle myönnettävä arvonimi. Suomessa voi olla vain yksi arkkiatri kerrallaan, ja arvonimi myönnetään eliniäksi. Arkkiatri nimitettiin ensimmäisen kerran vuonna 1817, ja Päivi Hietanen on Suomen 13. arkkiatri. Arvonimen kantajan tulee olla erityisen ansioitunut, hyvämaineinen ja nuhteeton sekä soveltua esitetyn arvonimen saajaksi. Arkkiatrialta odotetaan, että hän puolustaa eettisiä periaatteita, tutkimuksen vapautta ja ihmisoikeuksia. Kuluttajaliitto toivottaa lämpimästi onnea uudelle arkkiatrille tärkeään tehtävään!

STM selvitti ruotsinkielisten sote-palveluiden toteutumista

Sosiaali- ja terveysministeriö selvitti ruotsinkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämistä ja saatavuutta kaksikielisillä hyvinvointialueilla. Selvityksen perusteella ruotsinkieliset sosiaali- ja terveyspalvelut toteutuvat pääosin hyvin ja asiakaskokemukset ovat valtaosin myönteisiä. Haasteita esiintyy erityisesti iäkkäiden ympärivuorokautisissa asumispalveluissa, psykiatriassa ja lastensuojelussa sekä vaativien vammaispalvelujen erityisosaamisen hajautumisessa.

[Lue lisää sosiaali- ja terveysministeriön sivuilta.](#)

Mielenkiintoinen selvitys OmaKannasta – potilastiedot voivat loukata

Aalto-yliopiston tekemässä tutkimuksessa selvitettiin lähes 4 700 potilaan kokemuksia heitä koskevista kirjauksista, joita voi tarkastella OmaKanta-palvelussa. Valtaosa eli lähes 87 prosenttia ei loukkaantunut itseään koskevista kirjauksista. Vastaajista 13 prosenttia puolestaan kertoi loukkaantuneensa jostakin tiedosta sähköisissä potilastiedoissaan. Mielenterveyteen hoitoa saaneista loukkaantumisesta kertoi reilut 25 prosenttia. Tutkimus oli ensimmäinen, jossa vertailtiin eri potilasryhmiä keskenään ja vastaajat myös kertoivat kokemukstaan omin sanoin.

Tutkimuksessa nousi esiin, että loukkaavilta tuntuneet kirjaukset sisälsivät vastaajien mukaan virheitä, epäolennaista tietoa ja epäkunnioittavaa kieltä. Kirjausten tyyli saatettiin kokea vähättelevänä, kirjaukset saattoivat vääristellä potilaiden sanomisia, tai tärkeää tietoa oli jätetty kirjaamatta. Vastaajat myös kokivat, että virheellisiä kirjauksia oli vaikea korjata jälkikäteen.

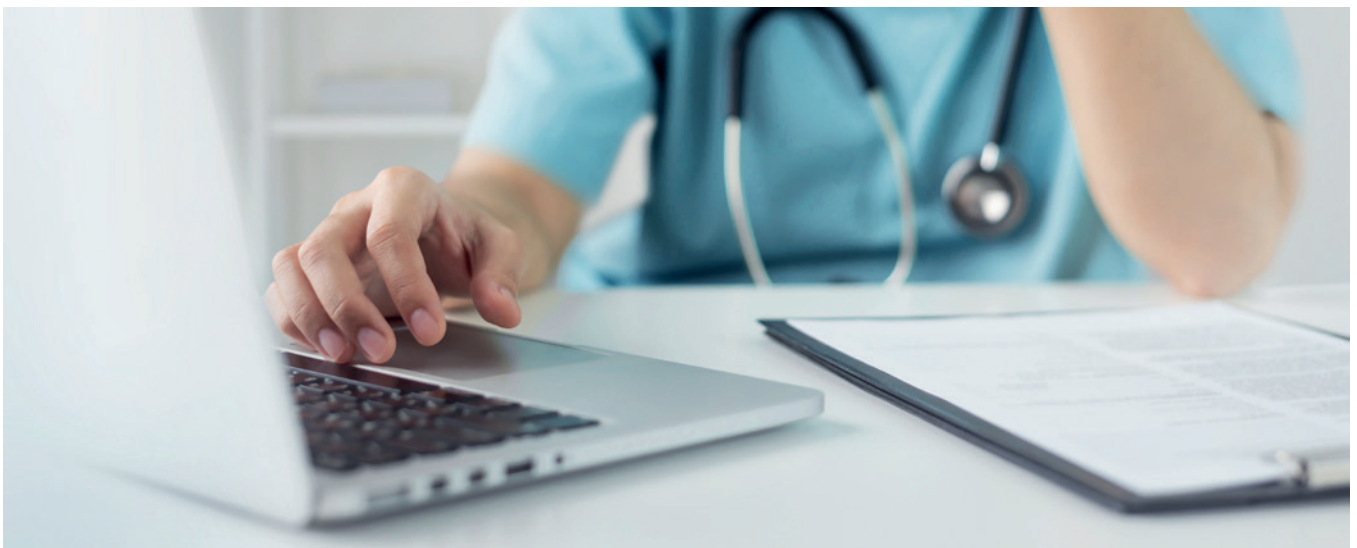
Tutkijoiden suositukset parempiin potilaskirjauksiin

1. Sähköisten potilastietojen kannattaa olla mahdollisimman totuudenmukaisia. Virheiden sattuesssa niiden korjaamisen pitäisi olla mahdollista.
2. Ammattilaisen kannattaa kertoa potilaalle, minkä tietojen kirjaaminen on olennaista ja miksi. Selittäminen on tärkeää etenkin, jos menneillä mielenterveyden hoidoilla on merkitystä nykyiselle hoidolle. Potilaalla tulee olla mahdollisuus tarvittaessa rajoittaa tietojensa jakamista tai saada ilmoitus, jos tietoja on jaettava ammattilaisten kesken.
3. Ammattilaisten tulisi saada koulutusta ja tukea siihen, miten loukkaavia sanavalintoja voisi välttää tai kirjata asioita potilaan näkökulmasta neutraalisti. Esimerkiksi sanan ”skitsofreenikko” sijaan voi kirjata ”henkilö, jolla on skitsofrenia”.
4. Kirjaukset voivat tukea potilaan ja ammattilaisen vuorovaikutusta. Potilaan on tärkeää kokea tulleen kuulluksi.

Lähde: Aalto-yliopiston uutinen 14.5.2026

Tiesitkö tätä?

Potilasasiakirjamerkintöjen virheet nousevat säännöllisesti esiin Kuluttajaliiton potilasoikeusneuvonnassa. Jos potilas havaitsee OmaKannassa virheen, hänen tulee pyytää virheen oikaisua siitä terveydenhuollon yksiköstä, jossa potilasasiakirjamerkinnät on tehty. Oikaisulomakkeita löytyy usein yksiköiden tai hyvinvointialueiden nettisivuilta. Sellaiset tilanteet ovat haastavia, joissa potilas ja lääkäri ovat eri mieltä diagnoosista ja potilaalla on usein hyvin rajalliset mahdollisuudet saada diagnoosi vaihdettua.

Mielipidekirjoitus: Potilaan pitää tietää, mitä hoitoa hän voi saada

Potilaalla tulee olla oikeus tietää, millaista hoitoa hän voi hyvinvointialueellaan saada, kirjoittaa Kuluttajaliiton pääsihteeri **Juha Beurling-Pomoell** Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksessa. Viime kesänä lääkekorvauksista käyty keskustelu on nostanut esiin laajemman ongelman siitä, että terveydenhuollon priorisointia tehdään tavalla, joka ei aina näy potilaalle.

”Jokaisen hyvinvointialueen tulee kertoa verkkosivuillaan avoimesti, mitä palveluita se poistaa palveluvalikoimastaan lakisääteisten palveluvalikoiman periaatteiden pohjalta. Avoin informointi on edellytys sille, että potilas voi tehdä tietoon perustuvia valintoja ja käyttää perusterveydenhuollon tai erikoissairaanhoidon valinnanvapauttaan”, Beurling-Pomoell painottaa.

[Lue koko kirjoitus Helsingin Sanomien sivuilta.](#)

Blogi: Pieni lakimuutos, suuri parannus potilaiden oikeuksiin

”Potilaan oikeudet eivät toteudu, jos hoitoon ei pääse silloin, kun sitä tarvitsee”, toteaa Kuluttajaliiton juristi **Julia Lumijärvi** blogikirjoituksessaan. Nyt valmistelussa oleva lakimuutos toisi toteutuessaan merkittävän parannuksen potilaiden asemaan ja tiedonsaantioikeuksiin, sillä jatkossa hyvinvointialueen olisi kerrottava potilaalle hänen oikeudestaan saada palvelu muulla tavalla tuotettuna, jos hoitoa ei pystytty järjestämään hoitotakuun mukaisessa määräajassa.

[Lue koko blogikirjoitus Kuluttajaliiton sivuilta.](#)

Voiko potilas varautua sairastumiseen ja terveydenhuollon poikkeustilanteisiin?

Kuluttajaliitto järjesti 17.9.2026 webinaarin varautumisesta, jossa pohdittiin, mitä keinoja potilaalla on varautua sairastumiseen ja terveydenhuollon ongelmatilanteisiin. Webinaarissa käsiteltiin samalla ajankohtaisia sote-sektoriin vaikuttavia lakiuudistuksia.

Kuluttajaliiton juristi nosti esiin mm. seuraavia varautumisenäkökulmia:

- Varautumisen voi jakaa tiedolliseen, toiminnalliseen ja taloudelliseen varautumiseen.
- Potilasta ympäröivä sote-kenttä on isojen muutosten alla muun muassa, kun lakisääteiset palveluvalikoiman periaatteet astuvat voimaan. Potilaan on hyvä olla kartalla muutoksista ja esimerkiksi siitä, mitä palveluita joutuu jatkossa ostamaan yksityiseltä omalla rahalla.
- Hoitoon pääsyn haastetilanteisiin liittyen potilaan on hyvä tuntee valinnanvapausoikeus, jonka avulla hoitoon voi päästä nopeammin. Potilaiden tiedonsaantia ostopalveluita koskien pyritään parantamaan lakimuutoksella.
- Kaikilla ihmisillä ei ole samanlaisia tosiasiallisia mahdollisuuksia varautua taloudellisesti sairastamisen kuluihin. Asiakasmaksuihin on tulossa isoja korotuksia ja potilaan kannattaa muistaa potilaiden taloudelliset oikeudet ja esimerkiksi mahdollisuus hakea asiakasmaksuihin alentamista.
- Jos olet hankkimassa sairauskuluvakuutusta, mieti ensin, mitä skenaariota varten haluat vakuutuksen ottaa eli mihin haluat vakuutuksella varautua ja paljonko sinulla on mahdollisuus panostaa taloudelliseen varautumiseen. Näiden pohdintojen jälkeen sinun on helpompi vertailla eri vakuutuksia ja etsiä sinulle sopivinta vakuutusta.
- Lääkkeiden saatavuushäiriöt ovat erittäin yleisiä. Potilailla on muutamia keinoja varautua niihin, esimerkiksi tutkimalla Apteekkariliiton Lääkehaku-palvelusta, missä apteekeissa tarvittavaa lääkettä on saatavilla.

Tiesitkö tätä hammashoidon ja proteesien virhetilanteista?

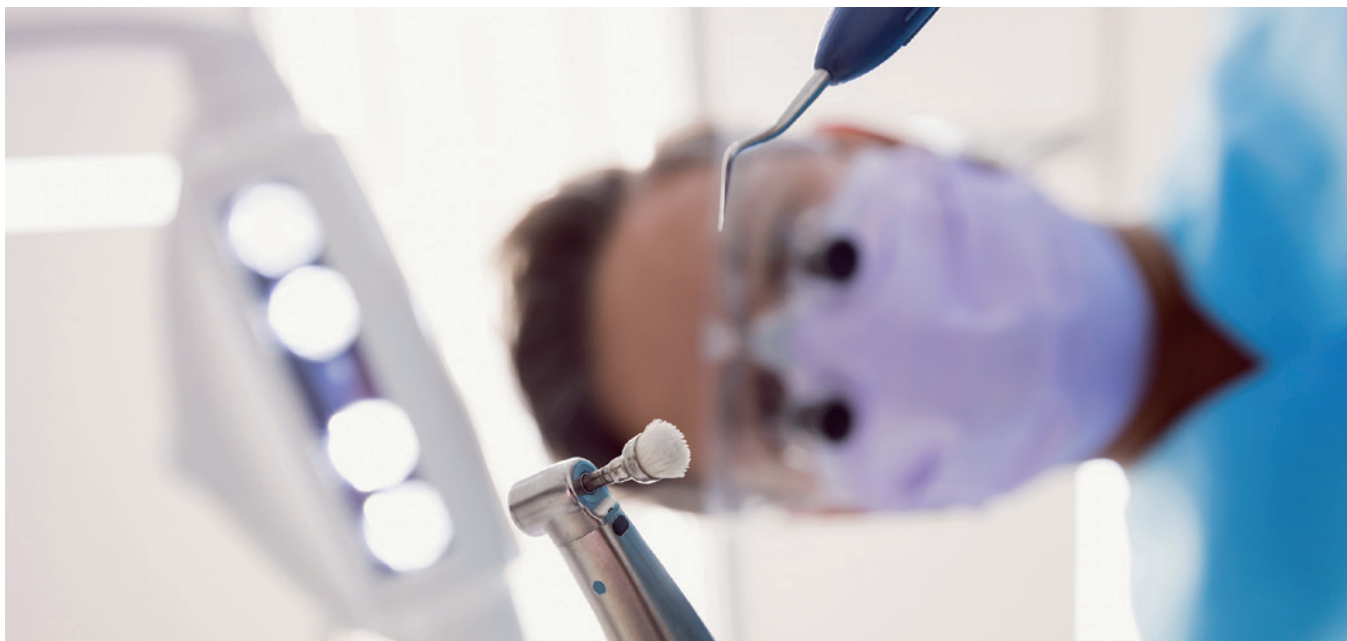
Virhetilanteessa hammashoidon potilaan taloudelliset oikeudet vaihtelevat sen mukaan, miten palvelu on järjestetty. Yksityisen sektorin (tai palveluseteliä käyttävä) asiakas on kuluttajan asemassa, mutta julkisen sektorin hammashoitopotilas ei ole kuluttaja. Jos potilas ostaa proteesin suoraan hammasteknikolta, on hän kuluttajan asemassa.

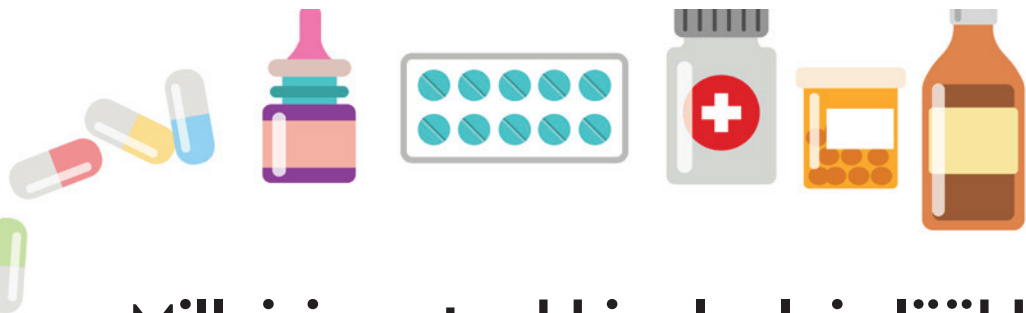
Kuluttajalla on muita paremmat oikeudet niissä tilanteissa, kun palvelussa tai proteesissa on virhe. Kuluttaja voi esimerkiksi vaatia hinnanalennusta, jos muu virheen oikaiseminen ei tule kyseeseen. Virheellisyyttä arvioitaessa kiinnitetään huomiota mm. siihen, mitä kuluttaja ja yritys ovat sopineet ja mitä tietoa on annettu kuluttajalle. Jos yritys on kertonut, että asiakkaan luukadon takia proteesia ei välttämättä saada hyvin pysyväksi ja kuluttaja on tämän hyväksynyt, ei heiluva proteesi välttämättä ole virheellinen.

Kuluttajan kannalta tärkeintä on mahdollisimman nopea reklamaatio yritykselle palvelun virhetilanteessa. Reklamaation jälkeen on aikaa pohdiskella rauhassa seuraavia askeleita ja esimerkiksi sitä, haluaako asian viedä kuluttajariitalautakunnan ratkaistavaksi. Kuluttajariitalautakunta on maksuton riidanratkaisuelin, joka ratkaisee kuluttajien ja yritysten välisiä erimielisyyksiä.

Kannattaa myös muistaa, että kuluttajan tulee saada selkeästi tietoa palvelun hinnasta jo aikaa varatessa. Jos tarkkaa hintaa ei pysty ilmoittamaan etukäteen, on Kilpailu- ja kuluttajavirasto ohjeistanut, että ajanvarauksen yhteydessä on kerrottava selkeästi, mitkä tekijät vaikuttavat hinnan muodostumiseen. Jos yritys on antanut kuluttajalle hinta-arvion, saa lopullinen hinta ylittää arvion enintään 15 prosentilla ellei muuta ole sovittu.

Kiinnostuitko aiheesta? [Tule kuuntelemaan Kuluttajaliiton webinaaria hammashoidon virhetilanteista 8.10. klo 13!](#)

Millaisia apteekkipalveluja lääkkeiden käyttäjät kaipaavat tulevaisuudessa? Osallistu Teams-työpajaan 28.10.!

Itä-Suomen yliopisto, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea, Kela ja Turun yliopisto etsivät osallistujia Tulevaisuuden apteekkipalvelut ja niiden rahoitusmallit -hankkeen työpajaan, joka järjestetään Teams-yhteydellä 28.10.2026 klo 12–15. Tilaisuudessa tutkijat esittelevät hankkeen alustavia tuloksia, jonka jälkeen keskustellaan yhdessä tuloksista heränneistä ajatuksista. Työpajan tavoitteena on selvittää, mikä lääkkeiden käyttäjien mielestä on tärkeää huomioida, kun avohuollon apteekkipalveluita kehitetään tulevaisuudessa.

Tilaisuuteen mahtuu 50 osallistujaa ilmoittautumisjärjestyksessä. **Ilmoittaudu työpajaan 21.10.2026 mennessä.**

Kuka voi osallistua?

Tilaisuuteen voi osallistua kuka tahansa, jolla on kokemusta lääkkeiden käyttämisestä ja apteekissa asioimisesta. Myös omaiset ovat tervetulleita. Työpajaan toivotaan osallistujia eri puolilta Suomea ja erilaisilla taustoilla, esimerkiksi eri pitkäaikaissairauksia sairastavia.

Mitä osallistuminen edellyttää sinulta?

Osallistumiseen riittää perustietotekniset taidot eli käytännössä sinun täytyy osata osallistua Teams-tilaisuuteen. Työpajassa käytetään myös Howspace-työskentelytilaa ja sen käyttö ohjeistetaan osallistujille erikseen. Tilaisuus sisältää pienryhmätyöskentelyä eli olethan valmis keskustelemaan ajatuksistasi noin 6–8 hengen ryhmissä.

Mihin työpajan antia hyödynnetään?

Työpajan antia hyödynnetään hankkeen raportin laadinnassa, erityisesti väestön kannalta keskeisten asioiden tunnistamisessa apteekkipalvelujen kehittämisessä. Tilaisuuden yhteiset keskusteluosuudet tallennetaan tämän mahdollistamiseksi.

Kuka tilaisuuden järjestää?

Tilaisuuden järjestää Itä-Suomen yliopisto, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea, Kela sekä Turun yliopisto, ja se on osa valtioneuvoston kanslian rahoittamaa hanketta.

Lisätietoja:

Katri Hämeen-Anttila, professori, Itä-Suomen yliopisto
 katri.hameen-anttila@uef.fi
 puh. 040 355 2425

Sote-aiheista lyhyesti

Perustietoa esteettisestä kirurgiasta ja kauneuspalveluista

- Esteettistä kirurgiaa koskeva lainsäädäntö on pirstaleinen ja sen uudistamistarpeesta on keskusteltu pitkään.
- Botuliinitoksiinia saa Suomessa antaa vain kouluttautunut sairaanhoitaja, terveydenhoitaja tai kättilö, lääkärin luvalla. Hammaslääkäri on rinnastettavissa lääkäriin.
- Vastuu annetusta botuliinihoidosta on lääkärillä ja lääkärin on oltava välittömästi tavoitettavissa paikalle, jos ongelmia ilmenee. Muut täyteaineet luokitellaan lääkeaineen sijaan lääkinnälliseksi laitteeksi, minkä takia niitä valvotaan eri tavalla eikä ole sääntelyä kuka niitä saa pistää. (Lähde 1, lähde 2.)
- Lupa- ja valvontavirasto (LVV), Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) ja Säteilyturvakeskus (STUK) kehottavat esteettisiä palveluja tarjoavia hoitoloita kiinnittämään huomiota lainsäädännön velvoitteisiin. Valvonnan havaintojen mukaan kauneudenhoitoalan toimijat eivät tunne riittävällä tasolla toimintaa koskevaa lainsäädäntöä tai eivät noudata sitä. (Lähde.)
- Muissa Pohjoismaissa esteettisiä hoitoja koskeva sääntely on tiukempaa kuin Suomessa. (Lähde.)
- Petteri Orpon hallitusohjelmassa lukee, että ”Selvitetään vaihtoehtohoitoihin ja ei-lääketieteellisiin perustein annettaviin esteettisiin hoitoihin liittyvää lainsäädäntötarvetta yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa potilasturvallisuuden varmistamiseksi.”

Lue myös Kuluttajaliiton juristin **Julia Lumijärven** [blogikirjoitus](#), joka kokoaa keskeiset kysymykset viime aikoina esiin nousseista vakavista epäkohdista kauneuskirurgisissa toimenpiteissä.

Kuluttajaliiton juristit kommentoivat myös kohun keskellä olevan Plastic Surgery Centerin toimintaa [Iltalehden jutussa](#).

Tiedot koottu 9/2026

Kirjallisuustiivistelmä: Etälääketiede

- Etälääketiede voi lisätä saavutettavuutta, mutta se myös muuttaa potilasturvallisuuden edellytyksiä.
- Etänä annettavien palveluiden juridiset vaatimukset ovat samat kuin lähivastaanotolla.
- Vuorovaikutuksen rajoitus etälääketieteessä on merkittävä potilasturvallisuuden riskitekijä.
- Tavanomaiset potilaan tutkimisessa tarvittavat menetelmät eivät ole yleensä mahdollisia etäyhteyden kautta.
- Turvallinen etähoito vaatii monitasoista kehittämistä.

Lähde: Tolvi, Morag ja Ikonen, Tuija: Digitaaliset ja etänä annettavat palvelut; teoksessa Potilasturvallisuus. Duodecim 2026.

Kuluttajaliiton antamat sote-aiheiset lausunnot 24.6.–30.9.2026

- 3.7. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain 54 ja 57 §:n muuttamisesta
- 3.7. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lääkkeiden velvoitevarastoinnista annetun lain muuttamisesta sekä valtioneuvoston asetukseksi lääkkeiden velvoitevarastoinnista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta
- 24.7. Lausunto luonnoksesta sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamiseksi
- 30.7. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta ja toimeentulotuesta annetun lain 7 B §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta
- 3.8. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettu lain ja kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 12 §:n muuttamisesta
- 6.8. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lääkkeiden arviointitoiminnan kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi
- 11.8. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain sekä kudoslain muuttamisesta
- 11.8. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta
- 11.8. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lääkelain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi sekä asetusluonnoksesta lääkeasetuksen muuttamiseksi

Kaikki Kuluttajaliiton lausunnot löydät verkkosivuiltamme.

Oikeudellisia ratkaisuja sosiaali- ja terveydenhuollosta

Näille sivuille on koottu mielenkiintoisia oikeudellisia ratkaisuja sosiaali- ja terveydenhuollon kentältä. Ratkaisut ovat julkisia.

Edunvalvontaa koskevan asian käsittely kesti liian kauan

Henkilö teki eduskunnan oikeusasiamiehelle kantelun, jossa hän arvosteli Digi- ja väestötietoviraston (DVV) ja Varsinais-Suomen kärjäoikeuden menettelyä hänen vakavasti sairaan poikansa edunvalvontaa koskevassa asiassa. Edunvalvojan määräämistä koskevan asian valmistelu aloitettiin keväällä 2023, kun poika oli syyskuussa 2023 täysi-ikäistymässä. Kuitenkin lopulta edunvalvonta-asian käsittely DVV:ssä ja kärjäoikeudessa kesti yhteensä yli kaksi vuotta. Tänä aikana poikaa ei voinut edustaa virallisesti, hänellä ei ollut henkilöllisyystodistusta eikä hänen raha- tai etuusasioitaan voinut hoitaa laillisesti.

Apulaisoikeusasiamies (AOA) totesi DVV:n toiminnan osalta, että resursseihin liittyvää seikkaa ei ole lähtökohtaisesti pidetty hyväksyttävänä syynä yksittäisen asian käsittelyn viivästykselle. Koska viivästys oli kuitenkin johtunut virastoa koskevasta yleisemmästä ongelmasta, AOA:lla ei ollut aihetta enemmältä puuttua asian käsittelyyn osallistuneiden yksittäisten virkamiesten menettelyyn. Apulaisoikeusasiamies toi esiin, että oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa on viime vuosina seurattu ja jatkossakin seurataan käsittelyaikojen kehittymistä. Kärjäoikeuden osalta AOA totesi, että vaikka kokonaiskäsittelyaika tuomioistuimessa muodostui pitkäksi, selvityksessä ei ilmennyt, että tuomioistuin käsittelyn aikana olisi ollut aiheettoman pitkiä passiivisia jaksoja.

Kokonaisuudessaan asian käsittely kesti 19 kuukautta, mikä oli kuitenkin kohtuuttoman pitkä ja ongelmallinen oikeusturvanäkökulmasta. Apulaisoikeusasiamies katsoi, että julkinen valta ei kokonaisuutena arvioiden kyennyt turvaamaan asian viivytyksetöntä käsittelyä perustuslain edellyttämällä tavalla.

EOAK/3088/2025, 15.6.2026

Tiesitkö tämän edunvalvonta-asioiden käsittelyajoista?

Apulaisoikeusasiamies totesi ratkaisussaan, että lainsäädännössä ei ole erikseen säädetty edunvalvonta-asioiden käsittelylle erityisiä määräaikoja, mutta asia tulee käsitellä ilman aiheetonta viivytystä. Laillisuusvalvonnassa käsittelyajan asianmukaisuutta arvioidaan tapauskohtaisesti. Huomiota kiinnitetään muun muassa asian laajuuteen, vaikeuteen ja käsittelyn edellyttämien toimenpiteiden määrään sekä siihen, onko asian käsittelyssä sellaisia ajanjaksoja, joiden aikana käsittely ei ole edennyt. Mitä suurempi merkitys ratkaisun lopputuloksella on henkilön jokapäiväiseen elämään, sitä ripeämpään käsittelyyn asiassa tulisi pyrkiä. Apulaisoikeusasiamies toi kuitenkin myös esiin, että koska jo edunvalvonnan tarpeen selvittäminen merkitsee puuttumista henkilön yksityisyyteen, pitää asia käsitellä erityisellä huolella niin holhousviranomaisessa kuin tuomioistuimessa. Huolellinen ja ripeä käsittely eivät ole aina välttämättä helposti sovittavissa yhteen.

Nuorisopsykiatrian palveluiden riittävyys

Tässä melko poikkeuksellisessa kantelussa Helsingin kaupungin lastensuojelu pyysi eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan, oliko HUS järjestänyt sijaishuollossa olevien lasten terveydenhuollon lainsäädännön velvoitteiden mukaisesti. Yleensä yksityishenkilöt kantelevat eduskunnan oikeusasiamiehelle ja on selvää, että jos lastensuojelun työntekijät tekevät kantelun, voidaan tilannetta pitää hyvin kriittisenä.

Kantelun mukaan pitkäkestoinen ongelma on, että lastensuojelussa joudutaan sijoittamaan lapsia, koska he eivät saa riittäviä terveydenhuollon palveluita. Ongelmia oli erityisesti HUS-psykiatrian resursoinnissa. Nuorisopsykiatrian osastopaikkoja oli vähennetty eikä välimuotoisia ja avohoidon palveluita ollut vastaavasti laajennettu. Lastensuojelu oli tuonut ongelmia toistuvasti esiin eri työryhmissä tuloksetta. Lastensuojelun näkemyksen mukaan vakavasti oireilevien sijoitettujen nuorten hoitaminen terveydenhuollossa olisi edullisempaa ja vaikuttavampaa kuin lastensuojelun sijaishuolto.

Apulaisoikeusasiamies totesi, ettei hyvinvointialueen lastensuojelun ja HUS psykiatrian yhteistyö ole käytännössä toiminut niin kuin lainsäätäjät edellyttää, mutta sen käytettävissä olleen aineiston perusteella ei voi ottaa kantaa yhteistyön toimimattomuuden syihin puoleen tai toiseen. AOA totesi myös, että oikeusasiamiehen tehtäviin ei kuulu ohjeistaa viranomaisia siinä, kuinka yhteistyö käytännössä järjestetään. AOA pyysi sekä Helsingin kaupunkia että HUS-nuorisopsykiatriaa ilmoittamaan eduskunnan oikeusasiamiehelle, mihin toimenpiteisiin ne aikovat ryhtyä tai ovat mahdollisesti jo ryhtyneet varmistaakseen jatkossa toimivamman yhteistyön lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian välillä.

EOAK/6893/2025, 17.6.2026

**”Kokeilu- tai arviointijaksoa ei saa toteuttaa tietäen,
että asiakkaalla on ilmeinen riski joutua hengenvaaraan
riittämättömien palvelujen vuoksi.”**

Pitkäaikaisen hoivakotipaikan saaminen

Henkilö arvosteli muistisairaansa vanhempansa palveluiden järjestämistä hyvinvointialueella. Asiakasohjaaja teki kotikäynnillä RAI-osittaisarvioinnin, jonka mukaan perusteet ympärivuorokautiseen palveluasumiseen täyttyivät, mutta asiakkaan kokonaisvaltainen arviointi puuttui. Asiakkaalle aloitettiin kotihoidon kuntouttava arviointijakso kolme kertaa vuorokaudessa, minkä avulla selvitettiin asiakkaan kotona pärjäämistä. Kantelijan mukaan palveluiden järjestämisessä viivyteltiin eivätkä hyvinvointialueen lausunnot vastaa sitä, millainen prosessi on saada muistisairaalle henkilölle hoivakotipaikka.

Apulaisoikeusasiamies totesi olevansa hyvin huolissaan ilmiöstä, jossa lainsäädäntöä tulkitaan niin, että se velvoittaisi kokeilemaan kotiin annettavia palveluita tilanteessa, jossa kukaan läheisistä ei asu samassa asun-

nossa. AOA totesi ratkaisussa poikkeuksellisen kovaan sävyyn seuraavaa: ”Painotan, että voimassa olevat oikeusnormit eivät oikeuta eivätkä velvoita kokeilemaan kotiin annettavien palvelujen riittävyttä talvipakkasil-la yksinasuvalla muistisairaalla vanhuksella, jolla on hyvä liikkumiskyky ja tapana pyrkiä ulos eri vuorokauden aikoina lähteäkseen toiseen kaupunkiin.” Lisäksi apulaisoikeusasiamies totesi, että kokeilu-/arviointijaksoa ei saa toteuttaa tietäen, että asiakkaalla on ilmeinen riski joutua hengenvaaraan riittämättömien palvelujen vuoksi. AOA:n näkemyksen mukaan asiakkaan asiassa olisi ollut mahdollista toimia niin, että asiakkaan ja läheisten kanssa olisi sovittu jonkun läsnäolosta asunnossa arviointijakson ajan. Jos tällaista vaihtoehtoa ei ole ollut käytettävissä, olisi asiakkaan kanssa jo tässä vaiheessa tullut keskustella mahdollisuudesta olla lyhy-taikaisesti hoivakodissa mahdollisesti tarvittavien lisätietojen saamiseksi.

Hyvinvointialueen toimittamien tietojen mukaan asiakkaan kotiutumista ei pidetty enää turvallisena kotihoi-don palveluidenkaan turvin 8.5.2024. Apulaisoikeusasiamiehen mukaan tässä vaiheessa asiakkaalla olisi ollut vähintäänkin oikeus saada palvelu ilman aiheutonta viivytystä. Asiakkaalla olisi ollut oikeus saada hoivako-tipaikka viimeistään kesäkuun alussa 2024. Asiakas sai paikan vasta 24.8.2024, vaikka kotiuttaminen omaan kotiin oli todettu mahdottomaksi jo toukokuussa.

AOA saattoi näkemyksensä hyvinvointialueen tietoon sekä kiinni huomiota ilmenneisiin vaikeuksiin saada poistettua virheellisiä toimintakäytäntöjä, ja tarpeeseen antaa valtakunnallista ohjausta asiassa.

EOAK/608/2025, 26.6.2026

Kaikille avoin ja maksuton potilasoikeusneuvonta

Puh. 040 92 33 843

Avoinna maanantaisin klo 9–11 ja klo 13–15

Kuluttajaliitto tarjoaa neuvontaa potilaiden ja sosiaalipalveluiden asiakkaiden oikeuksista ja asemasta.

Lisää tietoa Kuluttajaliiton neuvonnoista:
<https://kuluttajaliitto.fi/neuvonta>

Neuvontaa antaa Kuluttajaliiton juristi Julia Lumijärvi.

**HUOMIOI
UUSI
PUHELIN-
NUMERO!**

Puhelun hinta on normaali paikallisverkko- tai matkapuhelinmaksu (pvm/mpm).

Raikasta syksyä!

Kuluttajaliiton sote-aiheiset luennot ja webinaarit jatkuvat jälleen kesätauon jälkeen. Tulossa on mm. Terveyttä potilaille -keskustelutilaisuus priorisointiin ja palveluvalikoiman muutoksiin liittyvistä aiheista Helsingissä Ritarihuoneella 1.10. sekä webinaari hammashoidon virhetilanteista 8.10. Tervetuloa mukaan!

Kaikki tulevat luennot ja webinaarit löydät Kuluttajaliiton päivittyvästä tapahtumakalenterista.

Sote-katsaus on tuotettu osana hanketta, jota rahoittaa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskus (STEA).